

УДК 336.77:338.3:631.11

Брік С.В., здобувач кафедри фінансів*
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Підвищення ефективності зовнішнього фінансування сільськогосподарського виробництва обумовлює пошук шляхів мінімізації витрат за користування кредитом за рахунок підвищення швидкості обертання капіталу. Особливістю агровиробництва є залежність від природних факторів, що робить неможливим, для більшості рослинницьких галузей, повторення виробничого циклу на протязі року, а тому мінімальний термін обертання власних коштів буде не меншим одного року. З іншого боку сільському господарству притаманна сезонність – наявність періодів, коли технологічний процес продовжується без здійснення витрат, а тому відсутня потреба у джерелах їх фінансування, що дозволяють скоротити термін використання кредиту, швидше його повернути і, як наслідок, зменшити суму відсотків. Це дозволяє внести зміни до формули розрахунку ефекту фінансового ліверіджу, включивши до неї показник тривалості обертання кредиту:

$$ЕФЛ = (1 - П_{cm})(p_a - \frac{d}{T}i) \frac{ПК}{БК} \quad (1)$$

(де d – строк користування кредитом, міс. або дн.; T – тривалість відсоткового року, міс. або дн.)

Виходячи з цього ми дослідили залежність рентабельності виробництва цукрових буряків від рівня інтенсивності виробництва, за умов що фінансовий ліверідж (диференціал) дорівнює 1, а строк кредитування становить 12, 9, і 6 місяців відповідно. Було з'ясовано, що в наслідок скорочення тривалості користування кредитом зменшується сума відсотків, а тому у певному діапазоні виробничих витрат плече фінансового важеля стає позитивним і рентабельність власного капіталу стає вищою рентабельності сукупних активів. Якщо при піврічному терміні кредитування значення ефекту фінансового важеля є позитивним у діапазоні питомих витрат від 3 до 4,5 тис. грн/га, то при залученні кредиту на 1 міс. межі діапазону розширяться, і становитимуть від 2 до 6,5 тис. грн/га.

Наступним нашим кроком стало визначення залежності рентабельності виробництва цукросировини від рівня його інтенсивності за умов одночасної зміни терміну кредитування (строків повернення) і співвідношення між власними і позиковими коштами. Припустимо власні фінансові можливості господарства дозволяють забезпечити поточні витрати з розрахунку 500 грн/га. Оскільки такий рівень інтенсивності є недостатнім збитковість становитиме мінус 47%. Залучивши, під час весняно-польових робіт, на 1 міс. кредит у розрахунку 4 тис. грн/га, господарство досягає оптимального рівня

* Науковий керівник – зав. кафедри фінансів, доктор економ. наук, професор Олійник О.В.

інтенсивності виробництва – 4,5 тис. грн/га, а рентабельність витрат, профінансованих за рахунок власних коштів, становитиме 85%.

Отже, залучення зовнішнього фінансування призводить до суттєвого зростання рентабельності власного капіталу підприємства. Наші розрахунки засвідчили, що умовою підвищення ефективності використання власних фінансових ресурсів за умов залучення кредиту є вірне рішення відносно терміну його залучення. Відомо, що метою фінансової операції є отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансового активу у часі, а тому залучення кредиту повинно створити умови для збереження та зростання величини власного капіталу. Досягти цього можна у разі, якщо значення ефекту фінансового ліверіджу не опускається нижче нуля, що у формалізованому вигляді матиме наступний вигляд:

$$(1 - \Pi_{cm})(p_a - \frac{d}{T}i) \frac{PK}{BK} \geq 0 \quad (2)$$

Зробимо перетворення, що дозволять розв'язати цю нерівність відносно змінної d - максимального можливого терміну кредитування. Оскільки ми прийняли умову, що переважна більшість агроформувань є платниками ФСП, то вважаємо, що податковий коректор дорівнюватиме одиниці. Для визначення максимально можливого строку кредитування перетворимо нерівність на рівняння. Оскільки досліджуються лише підприємства в величиною власного капіталу більшою нуля ($BK > 0$), а наявність у підприємства певної частини позикового капіталу ($PK > 0$) є обов'язковою умовою, то диференціал фінансового важеля, за будь-яких умов, навіть необмежено наближуючись до нуля, не буде йому дорівнювати. Отже, максимальна тривалість "беззбиткового" кредитування буде визначатися співвідношенням рентабельності сукупних активів (рівня рентабельності) і річної процентної ставки:

$$d = \frac{P}{i} \times T \quad (3)$$

Скористувавшись формулою (3) ми визначили значення максимальної тривалості залучення кредиту, які дозволяють господарству, залучаючи кредит, уникати збитковості і "вимивання" власного капіталу. Якщо на строк до 3 міс. можна залучити "беззбитковий" кредит у межах питомих витрат від 1,2 до 4,8 тис. грн/га, то залучення кредиту на півроку звужує межі "беззбиткового" кредитування до позначки від 2,0 до 3,5 тис. грн/га. На максимальний строк "беззбиткового" кредитування – 6,5 місяців, що приблизно дорівнює тривалості технологічного циклу вирощування буряків, можна залучити кредит від 2,5 до 2,8 тис. грн/га. Такий кредит забезпечує виконання лише мінімальної кількості технологічних операцій і не може бути використаний для фінансування інвестиційних потреб господарств. Отже, фінансова стратегія оптимізації строків залучення короткострокового кредиту має базуватися на визначенні максимального терміну "беззбиткового" кредиту, що дорівнює добутку тривалості відсоткового року на співвідношення рівня рентабельності (рентабельності активів) та річної процентної ставки.